

Sygn. akt I CSK 4556/22

POSTANOWIENIE

Dnia 1 marca 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Mariusz Załucki

w sprawie z powództwa D. F.
przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.
o ustalenie i zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym 1 marca 2023 r. w Izbie Cywilnej w Warszawie,
na skutek skargi kasacyjnej pozwanego
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach
z 25 stycznia 2022 r., sygn. akt I ACa 172/21,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od pozwanej na rzecz powoda kwotę 2 700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Pozwany Bank S.A. z siedzibą w W. wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 25 stycznia 2022 r., wydanego w sprawie z powództwa D. F. o ustalenie i zapłatę.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarżący sformułował następujące zagadnienia prawne:

- a) Czy kryterium istoty stosunku obligacyjnego w rozumieniu art. 353¹ k.c. należy pojmować generalnie jako dyrektywę przestrzegania pewnych zasadniczych znamion stosunku zobowiązaniowego w ogólności, czy też powołane

kryterium powinno być dookreślane każdorazowo z uwzględnieniem charakteru i specyfiki danego typu stosunku prawnego?

b) Czy w ramach oceny zasadności roszczeń pożyczkobiorcy o zwrot nienależnego świadczenia w postaci uiszczonych na rzecz banku spłat rat pożyczki bankowej, dochodzonych na podstawie art. 410 § 2 k.c., należy każdorazowo dokonać, na podstawie art. 411 pkt 2 k.c., oceny czy spełnianie przez niego świadczeń na rzecz banku czyniło zadość zasadom współżycia społecznego jako słuszne, społecznie akceptowane i realizujące zasadę uczciwego postępowania, polegającą na rozliczeniu się z tego, co zostało przysporzone, uwzględniając okoliczności: wcześniejszego przeniesienia przez bank na pożyczkobiorcę własności środków kapitału pożyczki, które wykorzystał na zaspokojenie własnych potrzeb i interesów, sposób zachowania się obu stron po wypłacie pożyczki oraz cel spełniania świadczeń przez pożyczkobiorcę tj. spełnianie świadczeń w celu zwrotu środków, które uzyskał wobec wypłaty przez bank pożyczki zgodnie z jego dyspozycją, czy też, fakt dokonania przysporzenia przez bank na rzecz pożyczkobiorcy, dzięki któremu zrealizował własny interes ekonomiczny, nie posiadając w dacie zawarcia umowy własnych środków, pozostają bez znaczenia dla oceny zasadności roszczenia pożyczkobiorcy o zwrot nienależnych świadczeń spełnianych w wykonaniu nieważnej umowy pożyczki, a także czy Sąd dokonuje z urzędu oceny, czy spełnianie świadczeń przez pożyczkobiorcę czyniło zadość zasadom współżycia społecznego?

Ponadto powołał się na potrzebę dokonania wykładni art. 189 k.p.c. w zakresie istnienia interesu prawnego po stronie powoda przy wystąpieniu z roszczeniem o ustalenie nieważności umowy w sytuacji, gdy orzeczenie to miałyby pełnić funkcje prejudykatu w ramach dalszych postępowań stron w sprawach o zasądzenie oraz podniósł zarzut nieważności postępowania w postaci rozpatrzenia powództwa powoda ponad żądanie.

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego, powołanie się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) powinno spełniać wymagania stawiane zagadnieniu prawnemu przedstawianemu Sądowi Najwyższemu przez sąd drugiej instancji w razie

powstania poważnych wątpliwości (art. 390 § 1 k.p.c. – zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2014 r., I UK 361/13, z 14 września 2012 r., I UK 218/12 – nie publ.), których nie można rozwiązać za pomocą powszechnie przyjętych reguł wykładni prawa (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego z 8 maja 2015 r., III CZP 16/15, z 24 października 2012 r., I PK 129/12). Zagadnienie prawne powinno, przede wszystkim, być sformułowane w oparciu na okolicznościach mieszczących się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń, a jednocześnie być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumpcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu. Skarżący, wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ze względu na występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne, powinien sformułować to zagadnienie, wskazać na wyłaniające się poważne wątpliwości interpretacyjne, przytoczyć argumenty prowadzące do rozbieżnych ocen i wykazać, że wyjaśnienie przedstawionego zagadnienia będzie miało znaczenie zarówno dla praktyki sądowej, jak i dla rozstrzygnięcia skargi kasacyjnej. Chodzi przy tym wyłącznie o poważne wątpliwości, wykraczające poza poziom zwykłych wątpliwości prawnych, które powstają niemal w każdym procesie decyzyjnym (zob. np. postanowienie SN z 26 października 2021 r., I CSK 266/21 oraz z 30 czerwca 2021 r., III CSK 53/21).

Wskazane kwestie nie stanowią nowych, skomplikowanych problemów o charakterze prawnym. Podstawą zaskarżonego orzeczenia było uznanie postanowienia umowy kredytu za abuzywne. Przesłankami stwierdzenia abuzywności klauzuli umownej są natomiast: brak indywidualnego uzgodnienia postanowienia umownego, jego sprzeczność z dobrymi obyczajami, rażące naruszenie interesów konsumenta. Badanie istoty stosunku prawnego kredytu nie należy zatem do tych przesłanek, nie wiąże się zatem bezpośrednio z podstawami wydania orzeczenia w sprawie. Stwierdzenie nieważności umowy wynikało natomiast następczo z usunięcia postanowień niedozwolonych z treści umowy. Po dokonaniu tego zabiegu sąd ocenił, że w pozostałym zakresie dalsze wykonywanie umowy nie było możliwe. Instytucja klauzul abuzywnych jest szczególną instytucją

prawa ochrony konsumenta, odnosi się do wszelkich umów zawieranych przez konsumenta z profesjonalistą niezależnie od ich rodzaju i natury.

Z kolei drugie zagadnienie zostało już rozstrzygnięte w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Zgodnie bowiem z uchwałą SN z 16 lutego 2021 r. stronie, która w wykonaniu umowy kredytu, dotkniętej nieważnością, spłacała kredyt, przysługuje roszczenie o zwrot spłaconych środków pieniężnych jako świadczenia nienależnego (art. 410 § 1 w związku z art. 405 k.c.) niezależnie od tego, czy i w jakim zakresie jest dłużnikiem banku z tytułu zwrotu nienależnie otrzymanej kwoty kredytu.

Odnosząc się zaś do potrzeby wykładni art. 189 k.p.c. należy wskazać, że problem ten również został już rozstrzygnięty w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Zobowiązanie wynikające z umowy kredytu tworzy wieloletni stosunek prawny między stronami. Zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego skuteczne powołanie się na interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c. wymaga wykazania przez powoda, że wyrok wydany w tego rodzaju sprawie wywoła takie konsekwencje prawne w stosunkach między stronami, w wyniku których ich sytuacja prawna zostanie określona jednoznacznie, nie będzie budziła wątpliwości, co spowoduje w konsekwencji, iż zostanie usunięta niepewność co do istnienia określonych praw i obowiązków stron oraz ryzyko ich naruszenia w przyszłości (zob. wyrok SN z 12 stycznia 2022 r., II CSKP 212/22). Rozstrzygnięcie, czy zobowiązanie kredytowe istnieje usunęłoby wątpliwość, czy na stronach ciąży dalej obowiązki wynikające z umowy kredytu np. spłata rat.

Z tej przyczyny Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 1 i 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi do rozpoznania, o kosztach postępowania kasacyjnego rozstrzygnął zaś na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 i § 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności adwokackie.